

Bahar / Spring 2024
Cilt / Volume 14
Sayı / Issue 2

ISSN 2146-331X

Psikiyatride Güncel yılda dört kez (Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim) yayımlanan yaygın süreli bilimsel yayındır.
Four issues published annually: January, April, July, October

TPD adına Sahibi ve Sorumlu Müdürü / Published by Psychiatric Association of Turkey
Ejder Akgün Yıldırım

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü- Genel Yayın Yönetmeni / Publishing Manager - Editor - in - Chief
Medine Yazıcı

Yayın Yönetmenleri / Editors
Simavi Vahip, Ömer Aydemir, Timuçin Oral, Mustafa Sercan

Yardımcı Yayın Yönetmenleri / Associate Editors
Gamze Akçay Oruç, Sedat Batmaz, Pınar Çetinay Aydın, Artuner Deveci, Burcu Rahşan Erim, Aylin Ertekin Yazıcı, Serhan Işıklı, Damla İşman Haznedaroğlu, Özlem Kuman Tunçel, Neşe Yorguner

Bu sayıyı yayına hazırlayan yaygın kurulu üyeleri/ Editorial board members who prepared this issue for publication
Damla İşman Haznedaroğlu, Neşe Yorguner

Konuk Yayın Yönetmen(ler)i/ Guest editor(s)
Hüseyin Güleç, Lut Tamam

Danışma Kurulu / Advisory Board

Aseha Akdemir, <i>İstanbul</i>	Can Cimilli, <i>İzmir</i>	Münevver Hacıoğlu Yıldırım, <i>İstanbul</i>	Devran Tan, <i>İstanbul</i>
Fisun Akdeniz, <i>İzmir</i>	Ayşen Esen Danacı, <i>Manisa</i>	Cem İncesu, <i>İstanbul</i>	Serap Erdoğan Taycan, <i>İstanbul</i>
Erhan Akıncı, <i>İstanbul</i>	Murat Demet, <i>Manisa</i>	Aybeniz Civan Kahve, <i>Ankara</i>	Cengiz Tuğlu, <i>Edirne</i>
Tunç Alkın, <i>İzmir</i>	Halise Devrimci Özgüven, <i>Ankara</i>	Umut Karasu, <i>Balıkesir</i>	Zeliha Tunca, <i>İzmir</i>
Ali Ercan Altınöz, <i>Eskişehir</i>	Neşe Direk Tecirli, <i>İstanbul</i>	İsmet Kırpınar, <i>İstanbul</i>	Raşit Tükel, <i>İstanbul</i>
Vesile Altınyazar, <i>Aydın</i>	Yunus Emre Dönmez, <i>Malatya</i>	Işın Baral Kulaksızoğlu, <i>İstanbul</i>	Işıl Vahip, <i>İzmir</i>
Elif Anıl Yağcıoğlu, <i>Ankara</i>	Servet Ebrinç, <i>İstanbul</i>	Fatih Öncü, <i>İstanbul</i>	Yankı Yazgan, <i>İstanbul</i>
Cem Atbaşoğlu, <i>Ankara</i>	Hayriye Elbi, <i>İzmir</i>	Özlem Özcan, <i>Malatya</i>	Olca Yazıcı, <i>İstanbul</i>
Ayşe Devrim Başterzi, <i>İstanbul</i>	Turan Ertan, <i>İstanbul</i>	Osman Özdel, <i>Denizli</i>	Mustafa Yıldız, <i>Kocaeli</i>
Adem Bayrakçı, <i>İzmir</i>	Cüneyt Evren, <i>İstanbul</i>	Özen Önen Sertöz, <i>İzmir</i>	Şahika Yüksel, <i>İstanbul</i>
Sezai Berber, <i>Ankara</i>	Peykan Gençoğlu Gökalp, <i>İstanbul</i>	Şebnem Pırıldar, <i>İzmir</i>	
Tolga Binbay, <i>İzmir</i>	Leyla Gülseren, <i>İzmir</i>	Hüseyin Soysal, <i>İstanbul</i>	
Ömer Böke, <i>Samsun</i>	Şeref Gülseren, <i>İzmir</i>	Bengi Semerci, <i>İstanbul</i>	

"Danışma Kurulu Psikiyatride Güncel'in önceki sayılarında Konuk Yayın Yönetmeni olarak görev üstlenmiş meslektaşlarımızdan oluşur."

Yazışma adresi / Corresponding address

İşçi Blokları Muhsin Yazıcıoğlu Cad. No: 57
Regnum Sky Tower K: 8 D: 19 06530 Çankaya - Ankara
Tel. 0312 468 74 97
www.psikiyatri.org.tr

e-posta:

medineyazici@gmail.com

Grafik Tasarım ve Yayın Hizmetleri / Publishing Services

BAYT Bilimsel Araştırmalar Basın Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.
Ziya Gökalp Cd. 30/31, 06420 Kızılay, Ankara
Tel : 0 312 431 3062
Faks : 0 312 431 3602
e-posta : info@bayt.com.tr

Baskı / Printing

Sözkesen Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi 1518, Sk., Mat-Sit İş Merkezi
No:2/40, Yenimahalle-Ankara
Tel: 0-312 395 21 10
Matbaa Sertifika No: 49363

Baskı Tarihi: 11 Mart 2024

yazarlara bilgi

psikiyatride güncel

Amaç ve Hedefler

psikiyatride güncel Türkiye Psikiyatri Derneği tarafından çıkarılan bir Sürekli Eğitim / Sürekli Mesleki Gelişim Dergisidir. Temel amacı ruh hekimliği alanında ülke genelinde gereksinim duyulan uzmanlık eğitimi ve sonrasında mesleki eğitime sürekli ve düzenli bir şekilde katkıda bulunmaktır. Dergimiz güncel ve gereksinim duyulan konularda, uygulamaya dönük ve bilimsel bilgi ve gelişmeleri derlemeyi, araştırma ve kanıtların yeterli olmadığı alanlarda uzman deneyimlerini aktarmayı hedefler. Güncel bilgi ve gelişmelerin psikiyatri çalışanlarına hızla ulaşmasının, hizmet alan hastalarımıza yönelik uygulamaların kalitesini yükseltmesi en temel amaçtır.

psikiyatride güncel'in her sayısı bütünlüklü bir konuya ayrılmıştır. Derginin dili Türkçedir.

Yazarlara Bilgiler

Makaleler / Yazılar

- Derginin ağırlıklı olarak eğitimi hedeflediği dikkate alınarak makale yazarı olacak kişilerin öğretim üyesi ya da uzman hekim olması gerekmektedir. Konu gerektirdiğinde psikiyatri dışı alanlardan davet edilecek yazarların da aynı ilke temelinde eş derecede eğitilmiş ve deneyimli (doktora ve üstü dereceli) olması koşulu aranır.
- Her makale/yazı için yazar sayısı en çok iki (2) olabilir.
- Her sayının Konuk Yayın Yönetmen(ler)i aynı zamanda içerik değerlendirecilerden biri olacaktır, o sayıda yazar olması istenmemektedir.
- psikiyatride güncel Türkçe'nin bilim dili olarak gelişmesini desteklemektedir. Yazılarda kullanılacak sözcüklerin ve bilimsel terimlerin olabildiğince Türkçe olmasına ve yabancı sözcüklü terimlerin Türkçelerinin yeğlenmesine çaba gösterilmesi önerilir.
- Yazıların, klinisyenleri ve ağırlıklı olarak uzmanlık ve sonrası eğitimi hedef olarak kaleme alınmasına özen gösterilmesi önerilir.
- Yazılarda okumayı, anlaşılmayı ve sonuçta eğitimi kolaylaştıracak tablo ve şekiller kullanılması önerilir.
- Yazılar konuk yayın yönetmen(ler)i ve yayın kurulu üyelerince akran değerlendirmesinden (peer review) geçirilecektir.
- Konuk yayın yönetmen(ler)i ve yardımcı yayın yönetmenleri yazıları bilimsel içerik ve sunum biçimi yönünden değerlendirmekte ve danışmanlık vermektedir. Genel yayın yönetmeni de biçim ve içerik yönünden kabul edilmiş yazıya dil yönünden değerlendirme ve danışmanlık yapmaktadır.

- Derginin ilgili sayısında kapsamı tamamlamak ve bütünlüğü sağlamak için Konuk Yayın Yönetmen(ler)inin ve Genel Yayın Yönetmeni ve Yardımcı Yayın Yönetmenlerinin önerilerde bulunma ve düzeltme hakkı saklıdır.
- Yazılardaki görüşler yazarları bağlar.
- Yazıların tamamlanmış şeklinin her yazar tarafından dijital formda eposta yoluyla ya da taşıyıcı bellekte kayıtlı olarak Konuk Yayın Yönetmen(ler)ine iletilmesi gerekir.

Yazar(lar)ın sorumluluk ve hakları

- Yazar(lar), **psikiyatride güncel** Yayın Kurulu'nca belirlenmiş bir konuda, bir yazı yazma görevini üstlenmiş, konusunda uzman (ya da doktoralı) bir ya da iki kişidir.
- Yazar(lar) Yayın Kurulu'nun belirlediği konu başlığı kapsamında içinde Konuk Yayın Yönetmen(ler)inin yayın kuruluna önerdiği kişilerdir ve üzerlerinde Konuk Yayın Yönetmeni ile Yayın Kurulu arasında bir uzlaşma sağlanmış olmalıdır.
- Yazar(lar) yazıların hazırlanmasında Konuk Yayın Yönetmen(ler)i ile işbirliği kurar, yazıları zamanında tamamlar. Yazılar tamamlandığında Konuk Yayın Yönetmen(ler)inin içerik ve yazım kuralları bakımından yazının dergiye uygunluğunu sağlayıcı önerilerini uygular ve gerekli düzeltmeleri yapar.
- Yazar(lar) görevi kabul ettiklerinde söz konusu sayı içeriğini hazırlama işini yüklediklerini, bununla ilgili sorumlulukları üstlendiklerini bildirir "Yazar Yüklenim Sözleşmesi"ni imzalar.
- Yazar(lar) yazıların teslimi ile birlikte "Telif Hakları Devir Sözleşmesi"ni imzalayarak sayının tüm yayın haklarını Türkiye Psikiyatri Derneği'ne devrederler.
- Türkiye Psikiyatri Derneği Konuk Yayın Yönetmen(ler)ine aşağıda belirtilen yöntemle yayın haklarının karşılığını verir:
 - Ulusal Psikiyatri Kongresi ya da TPD Yıllık Toplantı/Bahar Sempozyumlarına katılım desteği: Derginin ocak ve nisan sayısında yer alan yazılar izleyen TPD Yıllık Toplantısı/Bahar Sempozyumunda; temmuz ve ekim sayısında yer alan yazılar ise izleyen Ulusal Psikiyatri Kongresi'nde düzenlenecek "Etkileşimli Toplantılarda" nitelikli bir eğitim etkinliği olarak sunulur. Konuk Yayın Yönetmen(ler)inin ve Yazarların (İki yazarlı yazılar için yazarlardan birinin) bu toplantılarda görev almasını istenecek ve bu toplantılarda görev alanların ilgili tüm Kongre katılım giderleri Türkiye Psikiyatri Derneği tarafından karşılanacaktır.
 - Her bir yazar ve konuk yayın yönetmenine basılmış dergiden kişi başı 2(iki)şer adedi ücretsiz olarak kargo ile gönderilir.
 - Her bir yazarın o sayıda basılmış yazısının pdf kopyası kendisine gönderilir.

Zaman sınırlamalarının önemi

- Derginin işlevselliği zamanında basılması ve düzenli yayımlanmasına bağlıdır. Bu bağlamda yazıların zamanında teslim edilmesi temel önemdedir. Yazıların zamanında tamamlanmasından her yazının yazar(lar)ı, sayının bütününden de Konuk Yayın Yönetmen(ler)i sorumludur. Bu sorumluluklar imzalanan sözleşmelerle yüklenilir.
- Belirlenmiş tarihten en çok bir haftalık süre geçtiğinde zaman aşımı gerçekleşmiş olur.
- Zamanında tamamlanmama durumunda alınacak önlemler ve yaptırımlar konusunda Konuk Yayın Yönetmen(ler)i, Yayın Yönetmeni ve Yayın Yönetmen yardımcılarını birlikte karar verir.

Yazıların içermesi gereken alt bölümler:

- Başlık (Türkçe ve İngilizce):** Konuyu iyi anlatan, çok uzun olmayan, okuyucunun ilgisini çeken, yaratıcı bir başlık kullanılması önerilir. İngilizce başlığın Türkçe anlamı anlam çevirisiyle karşılaması amaçlanmalıdır.
- Yazar(lar):** Yazar ad ve soyadının unvan ve çalışılan kurum bilgisi olmadan yazılması istenmemektedir.
- Yazar(lar)ın ORCID No:** Yazarların ORCID numaralarını eklemeleri gerekmektedir.
- Yazar(lar)ın kısa özgeçmişi:** Yazar(lar)ın özgeçmişinde alınıp yılları ile birlikte unvanlarına ve halen çalıştıkları kuruma yer vermeleri beklenir.
- İletişim adresi:** Tercihen birinci yazarın iletişim adresi/e-posta adresi belirtilmelidir.
- Anahtar sözcükler (Türkçe ve İngilizce):** Index Medicus'a göre belirlenmiş en az 3 en çok 6 anahtar sözcük seçilmelidir.
- Özet (Türkçe ve İngilizce):** Özetlerin her biri 200 sözcükten az, 250 sözcükten çok olmamalıdır.
- Yazı:** Her yazının en az 8, en çok 12 sayfadan oluşması öngörülmüştür. Yazıların belirtilen sayfa sayıları **kaynaklar**, **tablolar** ve **şekiller** hariç tutularak ve **tek aralıkla** yazılması biçime göre verilmiştir. Yazıların **12 font** büyüklüğünde ve **Times New Roman fontunda** kaleme alınması gerekmektedir.
- Yapın-yapmayın:** Yazıda konu elveriyorsa yazıdaki olumlu ve olumsuz önerilerin listelendiği tablolar konulmasından hoşnut olacağız.
- Olgu sunumu:** Her yazının sonunda konu ile ilgili bir olgu sunumuna yer verilmesi beklenmektedir. İşlenen konuyu iyi bir şekilde örnekleyen

yazarlara bilgi

bir olgu, tek aralık ve A4 boyutunda bir sayfaya sığacak şekilde yazılmalıdır. Gerçek hasta örneklerinde hasta kimliğinin anlaşılmasını sağlayacak önlemler özenle alınmalıdır.

- **Tablolar, şekiller ve resimler:** Yazılarda okumayı, anlaşılmasını ve sonuçta eğitimi kolaylaştıracak tablo ve şekillerin her biri en sonda ayrı sayfalarda verilmeli ve metin içinde gereklileri yerler belirtilmelidir.
- **Alıntı pencerelerine metinden cümle önerileri:** Her makalenin içinde 5-8 alıntı penceresi oluşturulacak ve bu pencerelerde yazının içinde bazı cümleler/kısa paragraflar okuyucunun konuya ilgisini çekmek üzere bu pencerelerde ayrıca verilecektir. Bu nedenle yazarların bu doğrultuda yapacakları öneriler konuk yayın yönetmen(ler)i ile yayın yönetmenlerine yardımcı olacaktır. Bu alıntı pencerelerine alınacak cümle ya da cümlelere ilişkin önerilerin yazarlar tarafından ayrı bir sayfada sunulması beklenmektedir.
- **Kaynaklar:** Kaynak gösterimi ve Kaynak Künyesi Yazım Kuralları örnekleri için aşağıdaki “Kaynak Yazım Kuralları” bölümüne bakınız.

Kaynak Yazım Kuralları

Kaynak gösterme araçları

psikiyatride güncel hem yazar hem yayıncı bakımından sağladığı kolaylıklar nedeniyle makale hazırlanırken kaynak gösterme araçlarının kullanımını desteklemektedir. Bu nedenle **psikiyatride güncel** kaynak gösterme kuralları iki ayrı yazılıma uyarlanmıştır. Şu bağlantıda **Mendeley** ve **Endnote** araçlarının kaynak göstermede nasıl uygulanacağı ile ilgili açıklamaları bulabilir, **psikiyatride güncel** için hazırlanmış kaynak gösterme dosyalarını indirebilirsiniz: <https://bit.ly/pgkaynakpogramlari>

Metin içinde Kaynak gösterimi

- Kaynak gösteriminde Vancouver Stili kullanılacaktır.
- Kaynaklar metin içerisinde çıkış sırasına göre numaralandırılacaktır.
- Metin içinde numaralar üst simge niteliğinde yazılacaktır. Örnek: ¹.

Kaynaklar Listesinde Kaynak Künyesi Yazım Kuralları

- Yazıda kullanılacak kaynak sayısının en az **20**, en çok **80** olmasına özen gösterilmelidir. Bu sınırlara uyulmasına ilişkin istisnai durumlarda yazar(lar), Konuk Yayın Yönetmeni ve Genel Yayın Yönetmeni ortaklaşa karar verirler.
- Kullanılan kaynakların listesi yazının bitiminde “Kaynaklar” başlığı altında verilir.

- Kaynak künyesi yazımında Vancouver Stili kullanılır.
- Kaynaklar metin içinde çıkış sırası dikkate alınarak numaralanır. Bu numaralar Kaynaklar Listesinde yuvarlak parantez içinde verilir. Örnek: (1)
- Kaynak Listesinde yazarların **ilk dokuzunun** adları yer almalı ve daha sonraki yazarların adı yerine ve ark. yazılmalıdır.
- Kaynaklar yazılırken Vancouver stiline göre dergi isimleri **kısaltma** olarak yazılmalıdır. Dergi ismi kısaltmaları için pubmed ya da web of science’den yararlanılabilir. İlgili linkler aşağıda gösterilmiştir:
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals/>
- https://images.webofknowledge.com/images/help/WOS/A_abrvjt.html
- En sık kullanılan kaynak türleri olan “**dergide yayımlanmış makale, kitap, editörlü kitap bölümü, yayımlanmamış tez, toplantıda sunulan bildiri ya da poster, dergide makale (elektronik), kitap (elektronik)**” gibi kaynakların verilme biçimine ilişkin kurallar ve örnekler aşağıda verilmiştir. Bu örnekler dışında yer alan kaynak türlerine ilişkin yazım kuralları için Vancouver Yazım Stilinin daha ayrıntılı yer aldığı kaynaklara başvurulabilir.

Dergide Makale (Basılmış)

Yazar(lar). Dergide basılmış makalenin adı. Derginin adı [**kısaltma olarak ve italik**] Yayın yılı; Cilt numarası [Sayı]; Makalenin sayfa numaraları.
Örnek: Oral ET, Vahip S. Bipolar depression: an overview. *Drugs* 2004; 7(9): 846-50.
Örnek: Trull TJ, Durrett CA. Categorical and Dimensional Models of Personality Disorder. *Annu Rev Clin Psychol* 2005; 1(1): 355-80.

Kitap

Yazar(lar). Kitap adı Seri başlığı ve numarası [bir serinin parçası ise]. Kaçınca baskı olduğu (ilk baskı değilse). Yayımlandığı/basıldığı yer (birden fazla yer belirtilmişse ilk belirtilen yer adı); Yayıncı kuruluş; Yayın yılı.
Örnek: Goodwin FK, Jamison KR. Manic-Depressive Illness: Bipolar Disorders and Recurrent Depression. İkinci Baskı. New York: Oxford University Press; 2007.

Editörlü Kitapta Bölüm

Bölüm yazar(lar). Bölüm başlığı. Editör(ler) [kişi adlarından sonra daima (ed.) yazınız] Kitap adı [italik]. Seri adı/başlığı ve sayısı [bir serinin parçası ise] Kaçınca baskı olduğu. Yayın yılı. Sayfa numaraları.
Örnek: Jefferson JW, Greist JH. Lithium. Sadock BJ, Sadock VA (ed) Kaplan & Sadock’s Com-

prehensive Textbook of Psychiatry’de. 7. Baskı. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins; 2000. 2377-90.

Yayımlanmamış Tez

Yazar. Tez adı [italik]. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi) ibaresi. Uzmanlık eğitimi alınan şehir adı; Uzmanlık eğitimi aldığı kurum adı; Tez kabul yılı.
Örnek: Sercan M. Depresif Bozukluklarda Bedensel Belirtilerin Önemi. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 1987.

Toplantıda Sunulan Bildiri ya da Poster

Yazar(lar). Bildiri adı. Kongre adı [italik], Kongre tarihi, Kongrenin yapıldığı yer.
Örnek: Sercan M, Ger C, Oncu F, Bilici R, Ural C. Immigration and Violence by Mentally Disordered Offenders. World Psychiatric Association International Congress, July 12 – 16 2006, İstanbul.

Çevrimiçi kaynak gösterimi

Dergide Makale (Elektronik): Çevrimiçi makale, basılı olan ile aynı ise basılı olan kaynak gösterilmelidir. Farklılık varsa çevrimiçi olan kullanılır. Dergi makalesinin bir DOI (digital object identifier) numarası varsa URL adresi yerine onu kullanınız.
Yazar(lar). Dergide basılmış makalenin adı. Derginin adı [italik] [Internet] Yayın yılı; Cilt numarası; (Sayı) Makalenin sayfa numaraları. Ulaşılabileceği adres: URL ya da DOI [Erişim tarihi];

Örnekler:

- (1) Arrami M, Garner H. A tale of two citation. *Nature* (Internet)2008;451(7177):397-399. Ulaşılabileceği adres: <http://www.nature.com/nature/journal/v451/n7177/full/451397a.html> [Erişim tarihi 20 Ocak 2008].
- (2) Wang F, Maidment G, Missenden J, Tozer R. The novel use of phase change materials in refrigeration plant. Part1: Experimental investigations. *Applied Thermal Engineering*. [Internet] 2007;27(17-18): 2893-2901. Ulaşılabileceği adres: doi:10.1016/j.applthermaleng.2005.06.011. [Erişim tarihi 14 Temmuz 2008].

Kitap (elektronik)

Yazar(lar)/Editör [editör ise isimden sonra (ed.) yazınız] Başlık [italik] Seri adı/başlığı ve sayısı [bir serinin parçası ise] Kaçınca baskı olduğu [birinci baskı değilse] [Internet] Yayımlandığı/basıldığı yer [birden fazla yer varsa ilk belirtilen yer adı]; Yayıncı; Yayın yılı. Ulaşılabileceği adres: URL [erişim tarihi];

Örnek: Simons NE, Menzies B, Matthews M. A Short Course in Soil and Rock Slope Engineering. A Short Course in Soil and Rock Slope Engineering. [Internet] London: Thomas Telford Publishing; 2001. Ulaşılabileceği adres: <http://www.myilibrary.com?ID=93941> [Erişim tarihi:18 temmuz 2008].

Bu Sayının Konusu:
Bir Boyut Olarak Dürtüsellik

Aşil, Priamos'a "sonunu düşünen kahraman olamaz" demiş olabilir mi bilinmez, öyleyse de haklılığı tartışılır, ancak belki de kahramanlık için düşünmeden eyleme geçilmesi gerekmektedir; yangından çocuğunu kurtarma anında muhtemelen sadece düşünmeden eyleme geçilmesi yani dürtüsel davranış çıkarmak gerekebilir. Çıkınca kahraman olursun, çıkmazsan...

Ekonomik davranmayı seven beyin için dürtüsellik, yaşamın ve davranışların içinde kendine yer bulmakta ve günlük hayatın birçok/bazı davranışında kullanılıyor olabilir. Sonuçta beyin, belki de başka türlü çözemeyeceği bozulan/bozulmakta olan adaptasyon konumunu işe yarayan bir modülü ile çözüyor olabilir. Bu modülün devam eden işlemlenmeye izin veren modüler yapısı birçok karmaşık davranışta yerini almaktayken, ileri işlemlenmenin sekteye uğradığı durumlarda davranış sorunlarına da yol açtığı görülmektedir. Bu düzenlemeyi Siegel'in kullandığı "El Modeli" şeklinde resmedersek, üstten kapanan parmakların (serebral korteks) stress ve/ya emosyonel yüklenme anlarında olduğu gibi açılarak devreden çıkması şeklinde gözümüzün önüne getirebiliriz. Dürtüsellüğün serebral kontrolün "daha az" geliştiği insan dışı primatlarda daha sık görülmesi beklenir ama bir çalışmada şempanze ve bonoboların ödül beklentisinde, insanlardan daha "sabırlı" olduğu gösterilmiştir. Gerçi iş paraya gelince durum değişmiştir.

Bu sayıda dürtüsellik, normalden anormalliğe salınan yelpazesi ile klinik olmayan görünümünden kliniğe, hatta toplumsal görünümüyle tartışılmaya çalışılmıştır. Kategorik görünüm yerine süreklilik, boyutsallık şeklinde olan, yani davranışın içinde olan bir renk, tat belki de en doğrusu koku gibi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Dürtüsellik, davranışın içinde olması gerektiğinden orantısız (ve zamansız) ortaya çıkmaktadır. En basitten en karmaşık tavır ve tutumlarda, yaşamboyu görünümünde, yaşamın klinik olan/olmayan mekanlarındaki davranışlarda farklı görünümde bu yolculukta buram buram kokmaktadır. Davranışın hangi tipine nasıl etki ettiği de tartışılmaya çalışılacaktır. Sadece motor çıktı olarak mı görülür, duygusal ve ideasyonel çıktı tipinde de (ve kombinasyonunda da) görülebilir mi? Gerçi Süskind romanında koku uzmanı (parfümör) (anti)kahramanını kokusuz yaparak farklı bir yaşam içine yerleştirmişti. Kokuyu aktarmak zor ama keyifli bir yolculuk.

Hüseyin Güleç, Lut Tamam

Konuk Yayın Yönetmenleri

HG: 0000-0002-9227-9373

LT: 0000-0002-9750-7531

İçindekiler

BAHAR 2024

Bu Sayının Konusu: Bir Boyut Olarak Dürtüsellik

■ Önsöz	III
■ Dürtüsellik tanımı; biyolojik, psikolojik ve sosyal belirleyicileri <i>Zeynep Namlı</i>	97
■ Dürtüsellik yaşam boyu görünümüleri <i>Mehmet Emin Demirkol, Caner Yeşiloğlu</i>	110
■ Dürtü ve dürtüsellik açısından bakmak; en alttakiler <i>Numan Konuk</i>	120
■ Dürtüsellik davranışsal ve tutumsal görünümüleri <i>Merih Altıntaş</i>	132
■ Dürtüsellik başa çıkma tutumlarındaki görünümüleri <i>Müge Bozkurt, Cüneyt Evren</i>	143
■ Dürtüsellik kompulsivite ve dürtüsellik yelpazesindeki klinik görünümüleri <i>Ali Kandeğer</i>	158
■ Dürtü ve toplumsal dönüşümleri <i>Cem Kaptanoğlu</i>	171
■ Dürtüsellik adli yönü <i>Yasin Hasan Balcıoğlu, Fatih Öncü</i>	182

Dürtüselliğin tanımı; biyolojik, psikolojik ve sosyal belirleyicileri

Zeynep Namlı

Özgeçmiş: Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 2010 yılında mezun oldu. 2011-2015 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda uzmanlık eğitimini tamamladı. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'nda 2019-2022 yılları arasında öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Aynı kurumda 2022 yılından itibaren öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır ve 2023 yılında doçent unvanı almıştır.

İletişim: Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Sarıçam, Adana

e-posta: zeynepnamli@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8954-5901

ÖZET

Dürtüsellik genel anlamda erken ifade edilen, riskli veya duruma uygun olmayan ve yeterince tasarlanmamış eylemler olarak tanımlanır. Bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenler içeren çok boyutlu bir kavramdır. Dürtüsellik dışadönüklük, yenilik arayışı gibi çok sayıda kişilik özelliğiyle ilişkilidir ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, madde kullanım bozuklukları, mani gibi birçok ruhsal hastalıkta gözlenmektedir. Dürtüsellik sürekli-durumluk ve işlevsel-işlevsel olmayan şekilde sınıflandırılabilir. Dürtüsellik, insan davranışı, karar verme süreçleri, ruh sağlığı, kişilerarası ilişkiler, akademik ve mesleki başarı ve fiziksel sağlık dahil üzere çeşitli alanları etkilemektedir. Dürtüsellik birden fazla boyutu kapsayan bir kavramdır ancak tam anlamıyla tanımı yapılamamıştır. Dürtüselliğin altında yatan mekanizmaları anlamak bu karmaşık kavramın anlaşılmasına ve böylece insan davranışı ve birçok ruhsal hastalıkla ilişkisinin aydınlatılmasına yardımcı olacaktır. Bu bölümde farklı bakış açılarıyla yapılan dürtüsellik tanımlamaları derlenmiştir. Genetik faktörler, nörotransmitter sistemleri, beyin yapıları ele alınarak dürtüselliğin biyolojik belirleyicileri, kişilik özellikleri, bilişsel, duygusal ve davranışsal faktörler ele alınarak psikolojik belirleyicileri ve sosyal faktörler, riskli davranışlar, ikili ilişkiler ve günlük yaşama etkileri ele alınarak sosyal belirleyicileri detaylandırılmıştır. Böylece dürtüsel davranışın doğasında var olan heterojenitenin bütüncül bir şekilde ele alınması ve anlaşılması amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: dürtüsellik, tanım, biyolojik, psikolojik, sosyal, belirleyici

ABSTRACT

Definition and biological, psychological, social determinants of impulsivity

Impulsivity is generally defined as actions that are expressed prematurely, risky, or inappropriate to the situation and not adequately designed. It is a multidimensional concept that includes cognitive, emotional, and behavioral components. Impulsivity is associated with many personality traits, such as extraversion and novelty seeking, and impulsivity is observed in many mental disorders, such as attention deficit hyperactivity disorder, substance use disorders, personality disorders, and mania. Impulsivity can be classified as trait-state and functional-dysfunctional. Impulsivity affects various domains, including human behavior, decision-making processes, mental health, interpersonal relationships, academic and occupational success, and physical health. Impulsivity is a concept that consists of more than one dimension, but it has yet to be clearly defined. Understanding the mechanisms underlying impulsivity will help to understand this complex concept and thus elucidate its relationship with human behavior and many mental disorders. In this section, definitions of impulsivity from different perspectives are summarized. Biological determinants of impulsivity by addressing genetic factors, neurotransmitter systems, and brain structures; psychological determinants by addressing personality traits, cognitive, emotional, and behavioral factors; and social determinants by addressing social factors, risky behaviors, relationships, and effects on daily life are detailed. Thus, this chapter aims to holistically address and understand the heterogeneity in the nature of impulsive behavior.

Keywords: impulsivity, definition, biological, psychological, social, determinant